JYX JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Iikkanen, Päivi

Title: Kuka on maahanmuuttaja? : englannin osaamisen rooli asiakkaiden kategorisoinnissa neuvolan terveydenhoitajien puheessa

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © Kieliverkosto ja kirjoittaja, 2019

Rights: CC BY 4.0

Rights url: https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

Please cite the original version:

Iikkanen, P. (2019). Kuka on maahanmuuttaja? : englannin osaamisen rooli asiakkaiden kategorisoinnissa neuvolan terveydenhoitajien puheessa. Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 10(5). https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2019/kuka-on-maahanmuuttaja-englannin-osaamisen-rooli-asiakkaiden-kategorisoinnissa-neuvolan-terveydenhoitajien-puheessa

Kieliverkosto (https://www.kieliverkosto.fi/fi)

Kuka on maahanmuuttaja? Englannin osaamisen rooli asiakkaiden kategorisoinnissa neuvolan terveydenhoitajien puheessa

Ovatko kansainväliset yliopisto-opiskelijat tai yliopistoon töihin tulleet ihmiset maahanmuuttajia? Entä Suomeen töihin tulleen ulkomaalaisen henkilön perheenjäsenet? Tai syntyperäisen suomalaisen ulkomaalainen puoliso? Väitöstutkimukseni keskittyy selvittämään, millainen rooli kielitaidolla (erityisesti englannin kielen osaamisella) on Suomeen kotoutumisessa.

Julkaistu: 11. syyskuuta 2019 | Kirjoittanut: Päivi Iikkanen

Englannin kielellä on tärkeä asema globaalistuvassa maailmassa: se on kansainvälisen talouden kieli, joka mahdollistaa mm. koulutuksen hankkimisen omaa kotimaata laajemmilta markkinoilta sekä paremman yhteiskunnallisen aseman tavoittelemisen (Park & Wee 2012, Dong 2016). Vaikka englannin kielellä ei Suomessa ole virallista asemaa, se on meillä ylivoimaisesti eniten opiskeltu ja käytetty vieras kieli (Leppänen, Pitkänen-Huhta, Nikula, Kytölä, Törmäkangas, Nissinen, Kääntä, Virkkula, Laitinen, Pahta, Koskela, Lähdesmäki & Jousmäki 2008). Englannin kielen lisääntynyt käyttö kertoo paljon sen asemasta itsestään selvänä yhteisenä kielenä sekä ns. lingua francana (Leppänen & Nikula 2007: 336), yleiskielenä, jota käytetään yhä lisääntyvässä määrin myös muiden kuin syntyperäisten englannin puhujien kesken (Seidlhofer 2011), eli tilanteissa, joissa englanti ei ole puhujien äidinkieli. Kouluopetus nojaa kuitenkin edelleen vahvasti syntyperäisten englannin puhujien mukaisiin malleihin, ns. standardikieli-ideologiaan (Milroy 2001, Seidlhofer 2011). Nämä mallit näyttävät myös olevan kaikkein arvostetuimpia (Holliday 2009; Leppänen ym. 2008). Miten tämä sitten heijastuu muualta Suomeen muuttaneiden kokemuksissa? Arvioidaanko heidän kielitaitoaan myös syntyperäisten englannin puhujien mallin mukaisesti vai ovatko myös muunlaiset tavat puhua englantia hyväksyttäviä? Ja kuinka tämä näkyy näiden ihmisten asioidessa kunnallisissa palveluissa?

Haastattelin väitöskirjaani varten kahdeksaa siirtolaistaustaista vanhempaa, jotka hoitivat lapsiaan kotona. Haastattelemani vanhemmat tulivat eri puolilta maailmaa: Aasiasta, Australiasta, Euroopasta, Lähi-idästä ja Pohjois-Amerikasta. He olivat tulleet Suomeen työn, opiskelun tai avioliiton vuoksi. Kaikki heistä olivat hyvin koulutettuja: neljällä oli ammatillinen tutkinto, kolmella yliopistotutkinto ja yksi heistä oli väitellyt tohtoriksi. Hyvän koulutuksen lisäksi - ja osittain myös sen ansiosta - heitä yhdisti englannin kielen taito. Puhunkin väitöskirjassani mieluummin siirtolaisista (engl. migrant) kuin käytän Suomessa yleisemmin tunnettua termiä ’maahanmuuttaja’, sillä siirtolainen-termi kuvaa mielestäni paremmin henkilöitä, jotka ovat muuttaneet toiseen maahan omasta tahdostaan. Lisäksi maahanmuuttaja-sana synnyttää helposti harhaanjohtavia tai jopa kielteisiä mielikuvia (esim. Duchêne, Moyer & Roberts 2013, Wrede 2010) varsinkin sellaisten henkilöiden kohdalla, jotka ovat tulleet Suomeen vapaaehtoisesti ja jäädäkseen. Edellä mainittujen vanhempien lisäksi haastattelin neuvolan terveydenhoitajia, joiden vastaanotolla nämä vanhemmat olivat käyneet lastensa ja puolisoidensa kanssa. Haastattelin myös kolmea osastonhoitajaa, jotka olivat tutkimukseen osallistuneiden terveydenhoitajien esimiehiä. Tämä artikkeli keskittyy terveydenhoitajien ja osastonhoitajien haastatteluista saatuihin tuloksiin (aiheesta laajemmin artikkelissa Iikkanen 2019). Vanhempien haastatteluista raportoin tarkemmin toisessa artikkelissa (Iikkanen 2017).

Halusin haastattelujen avulla selvittää, miten terveydenhoitajat luokittelivat puheessaan asiakkaita, jotka eivät puhu suomea, ja mikä rooli asiakkaiden oletetulla englannin kielen taidolla oli tässä luokittelussa. Tutkimusmenetelmänä käytin jäsenkategoria-analyysiä (Sacks, Jefferson & Schegloff 1992; Schegloff 2007). Kategorioilla viitataan ihmisten usein tiedostamattomaan tapaan jäsentää kulttuurisidonnaista arkipäivän tietoa mm. siitä, millaisia ihmiset ovat ja miten he käyttäytyvät. Kategorisointi on yksilön tapa järjestää kulttuurista todellisuutta (Douglas ym. 2000; Lilja & Vaarala 2015), mutta siitä saattaa olla haittaa niille henkilöille, jotka sijoitetaan tiettyihin kategorioihin. Jäsenkategoria-analyysi soveltuu hyvin tutkimukseen, jossa pyritään kuvaamaan sitä, miten tutkimukseen osallistuneet terveydenhoitajat ja osastonhoitajat puhuvat asiakkaistaan ja millaisia luokitteluja tästä puheesta on mahdollista havaita (vrt. esim. Lilja & Vaarala 2015).

Maahanmuuttostatus asiakkaiden luokitteluperusteena

Terveydenhoitajien haastatteluissa kävi ilmi, että asiakkaiden oletetulla englannin kielen osaamisella näytti olevan erittäin suuri vaikutus siihen, miten terveydenhoitajat luokittelivat ulkomailta Suomeen muuttaneita henkilöitä. Englantia puhuvat asiakkaat olivat terveydenhoitajien puheessa yliopistoihmisiä, puolisoita tai avioliiton kautta tulleita muuttajia, mutta eivät maahanmuuttajia. Tämä käy hyvin ilmi seuraavassa keskustelussa terveydenhoitaja Leenan kanssa. Esimerkeissä esiintyvien terveydenhoitajien nimet on muutettu.

Esimerkki 1.

Leena:	ja tota, sitte mä siirryin [kaupunginosa] ja sielläki **mulla oli maahammuuttaja-asiakkaita**, mut täällä mul oli yks maahammuuttaja-asiakas, joka muutti pois (*nauraa*)
Päivi:	okei (*nauraa*)
Leena:	nyt ei oo yhtää
Päivi:	onks tää [neuvolan nimi] nimeomaa tähän [kaupunginosan nimi] alueen asukkaille tarkotettu sitten?
Leena:	joo, kyl tää on niinku semmosta aluetta, että, ni tääl ei nyt niin välttämättä, tai sitte ne on, toki on **tämmösiä yliopistoihmisiä**, **jotka sit puhuu englantia,** mut et ihan tällei, et joutus niinku tulkin kanssa pelaamaan paljo, ni

(Haastattelu terveydenhoitaja Leenan kanssa)

Aikaisemmin Leenalla *oli maahammuuttaja-asiakkaita*. Nykyään on myös joitakin, mutta *ne on, toki on tämmösiä yliopistoihmisiä, jotka sit puhuu englantia*. Terveydenhoitajien arjessa maahanmuuttajat ja englannin kielen taito eivät siis näytä kuuluvan yhteen. Marjan puheessa on samoja piirteitä, kuten seuraava esimerkki osoittaa.

Esimerkki 2.

Päivi:	ni kuinka paljo sulla käy semmosia asiakkaita, jotka ei puhu äidinkielenä suomea? Noin suurin piirtei
Marja:	Emmä nyt osaa prosenttiosuutta sanoo, mut kyllähän niitä o aika paljo tässä, mulla o tää keskusta-alue tässä, **nin aika paljo yliopistolla, porukkaa, sit on tietty maahammuuttajia**
Päivi:	opiskelijoita
Marja:	opiskelijoita
Päivi:	ja työntekijöitä
Marja:	työntekijöitä, **ja sit om maahammuuttajia**, et kyllä niitä nyt aika

(Haastattelu terveydenhoitaja Marjan kanssa)

Kun kysyin Marjalta asiakkaista, jotka eivät puhu suomea, hän mainitsi ensimmäiseksi *yliopiston*. Tarkentaessani vielä tarkoittaako hän opiskelijoita ja/tai työntekijöitä, hän myöntelee, mutta lisää vielä *ja sit om maahammuuttajia*. Eli Marjan puheessa yliopisto-opiskelijat ja yliopiston työntekijät sekä maahanmuuttajat kuuluvat eri kategorioihin.

Maahanmuuttostatus näyttää olevan usein määräävä tekijä siinä, miten siirtolaisia luokitellaan suomalaisissa palveluissa. Kategorioihin varastoitunut kulttuurinen tieto näyttäytyykin erityisen vahvasti lainsäädännön perusteella tehtävissä luokituksissa (Juhila 2004: 22). Tutkimuksessa haastatellut terveydenhoitajat olivat havainneet, että englantia puhuvat yliopistoihmiset eivät sopineet heidän aikaisemmin muodostamaansa maahanmuuttajakategoriaan, johon kuului pääasiassa pakolaistaustaisia ja ihmisiä, joilla on usein vähäinen koulutustausta. Tähän kategoriaan ei sopinut myöskään asiakkaiden englannin kielen taito, joka usein yhdistyi muutenkin totuttua korkeampaan koulutustaustaan. Niinpä terveydenhoitajat olivat joutuneet muodostamaan uuden, erillisen englantia puhuvien asiakkaiden kategorian, joka muistuttaa

aiemmassa tutkimuksessa mainittua “eliittisiirtolaista”, jolla yleensä viitataan korkeasti koulutettuun ulkomailla työskentelevään henkilöön (joka on useimmiten mies) (Leinonen 2012). Tämä viittaa siihen, että maahanmuuttajakategoriaan sisältyy etnisen taustan lisäksi kytköksiä henkilöiden yhteiskuntaluokkaan ja sosiaaliseen asemaan (Huttunen 2002).

Standardikieli-ideologia asiakkaiden luokitteluperusteena

Maahanmuuttostatuksen lisäksi standardikieli-ideologia eli syntyperäisen kielenpuhujan malli (mm. Milroy 2001) oli tärkeässä roolissa siinä, miten terveydenhoitajat luokittelivat asiakkaitaan. He näyttivät olevan sitä mieltä, että oli huomattavasti vaivattomampaa kommunikoida syntyperäisten englannin puhujien kanssa.

Esimerkki 3.

Sari:	**no kyllä mä koe, että, että englannin kielellä ihan pärjään**, **mulla on useempi näistä asiakkaista on semmosia, jotka puhuu itse äidinkielenään englantia,** ni, jotenki, koska ainaki mä ymmärrän englantia aika hyvin, mut useimmiten semmosten asiakkaitten kanssa, jotka ite käyttää äidinkielenä englantia, **ni he niinku auttaaki**, koska sit löydetää kuitenki se ikäänk
Päivi:	se o helpompaa
Sari:	se o helpompaa, **mut sit jos molemmat ollaa niinku samassa tilanteessa, ni sitten se tietysti ois järkevämpää, et se tulkki ois apuna**, **se ääntämys on niin erilainen Intian englannissa**, kun sitte vaikka kanadalaisella tai australialaine, **australialainenki voi olla vähä haasteellisempi**
Päivi:	(*nauraa*)
Sari:	mutta vaikka Kanada
Päivi:	joo
Sari:	tai amerikkalaine
Päivi:	ne perinteiset
Sari:	nii, **et kyllä niinku omalle korvalle selkeesti Kanadaj ja USA:n englanti ja Englanni englanti on helpompaa**, ku sitte
Päivi:	niin, niitä kuulee enemmän
Sari:	nii, kun se
Päivi:	Euroopassa
Sari:	intialaisella, on niin selkee, tai **vaikeempi se aksentti jotenki**

(Haastattelu terveydenhoitaja Sarin kanssa)

Sarin mielestä syntyperäisten englannin puhujien kanssa kommunikointi on helpompaa, koska he pystyvät myös *auttamaan* terveydenhoitajaa, esim. jos jossain tilanteessa oikeaa sanaa ei tahdo löytyä. Jos sitä vastoin ollaan tilanteessa, jossa käytetään kummallekin vierasta kieltä, lingua franca -englantia, *ois järkevämpää, että se tulkki ois apuna*. Sarin mukaan hänelle, oletettavasti kouluopetuksen ja median kautta tutuimmiksi tulleet englannin muodot, *Kanadan, USA:n ja Englanni englanti*, ovat helpoimpia ymmärtää, mutta Australian englanti voi jo tuottaa hieman vaikeuksia, Intian englannista puhumattakaan.

Terveydenhoitaja Anne pohdiskelee seuraavassa katkelmassa, miten neuvolassa asiointi sujuu eri maista tulevien asiakkaiden kanssa.

Esimerkki 4.

Anne:	pääsääntösesti pyritään käyttämään tulkkia käynneillä, **riippuu tietysti mistä maasta tullaan, Afrikka, Iran, Irak, Thaimaa -tyyppiset, niin, aina mietitään se, että mikä on se perheen englannin kielen taito, voi olla Euroopan maista tulijoita, joilla on hyvä englanti ja he toivovat sillä englannilla sitä asiointia**, [...] **on joku äiti joskus sanonu, että hän ei halua tulkkia, että hän kyllä pärjää, vaikka se englanti on ollu aika huonoa, ja sit on pitäny miettiä, että onko mun vaadittava hänen oman kielen tulkki, vaikka hän kieltää sen, vai hyväksynkö mää sen, että, että me pärjätään sitten välttävästi**
Päivi:	miten sä oot toiminu?
Anne:	hänen kohallaan ei tilattu tulkkia, hänellä oli isompi lapsi, ja sit mä hänelle kerroin sen, et hän niinku ymmärtää sen, [...] et jos ei ole tulkkia, että mitä se tarkottaa, **ja [materiaalia] varsinki sellaselle, joka niinkun sanoo tai näyttää siltä, että ei ehkä niin mene sinne nettiin,** se on hyvin vaihtelevaa**, että ehkä mä mietin, että jos tulee Englannista tai Euroopasta, heillä on jotenki eri lähtökohat, kun sitten joistain muista maista tulleilla** **että se englanti itsessä on**
Päivi:	on ja se hyvinvointiyhteiskunta, on siellä olemassa samalla tavalla ku täällä
Anne:	on, et **jos puhutaa englanninkielisistä asiakkaista, heillä on yleensä kyllä perusasiat olleet minun kohdallani aika hyvin**
Päivi:	ehkä meiän kaikki käsitykset asioista on aika samallaisia
Anne:	kyllä, **niinku näistä kulttuuriasioistaki, että he ei oo ollekaa olleet semmone kuormittava asiakaskunta, niinkun vaikka se kieli ei olisi oma, mutta sillä englannilla on hyvin pärjätty**

(Haastattelu terveydenhoitaja Annen kanssa)

Annella näyttää olevan hyvin vahva käsitys siitä, että esim. *Afrikasta, Iranista, Irakista ja Thaimaasta* tulevien asiakkaiden englannin kielen taito voi olla puutteellinen neuvolassa asioimiseen, mikä yleensä tarkoitti tulkin käyttöä. Toisaalta taas voi olla *Euroopan maista tulevia, joilla on hyvä englanti ja he toivovat sillä englannilla sitä asiointia*. Välillä terveydenhoitajat joutuivat miettimään, onko *vaadittava [asiakkaan] oman kielen tulkki*, vaikka hän ei sitä halunnut vaiko hyväksyttävä se, *että me pärjätään sitten välttävästi* englannilla. Osastonhoitajat korostivat haastatteluissa sitä, että tulkin tilaaminen on aina terveydenhoitajan päätös. Lähtökohtana oli se, että viestien pitää välittyä ymmärrettävästi asiakkaan ja terveydenhoitajan välillä. Toisaalta osastonhoitajat olivat myös kehottaneet terveydenhoitajia käyttämään olemassa olevaa kielitaitoaan, millä yleensä tarkoitettiin englantia.

Annen puheessa englannin kielen osaaminen näytti yhdistyvän myös siihen, että asiakkaalla *on jotenki eri lähtökohat* ja *perusasiat aika hyvin*. Englantia osaavat asiakkaat eivät myöskään ole olleet *kuormittava asiakaskunta* ja *sillä englannilla on hyvin pärjätty*. Tämä katkelma antaa viitteitä siitä, että *maahanmuuttajan* kategoriaan liitettyjä ominaisuuksia englannin

osaamattomuuden lisäksi olivat ei-länsimainen tausta ja ’kuormittavan asiakkaan’ määritelmä. Tällä viitattiin siihen, että asiakkaat saattoivat tulla hyvin erilaisista oloista ja heillä saattoi olla puutteita esim. tieto- ja hyvinvointiyhteiskunnassa tarvittavissa taidoissa.

Kaaviosta 1 käy ilmi, että terveydenhoitajien tärkein luokitteluperuste vieraskielisten asiakkaiden kohdalla näytti olevan se, oliko heillä yhteisiä kieliresursseja asiakkaiden kanssa. Yleensä tämä yhteinen resurssi tarkoitti lingua franca -englantia. Seuraavaksi piti ratkaista, oliko asiakkaan englanti terveydenhoitajan mielestä tarpeeksi hyvätasoista. Mikäli asiakas ei puhunut lainkaan englantia tai terveydenhoitajat olettivat hänen englannin kielen taitonsa heikoksi, he luokittelivat asiakkaan maahanmuuttajaksi. Mikäli terveydenhoitaja oletti asiakkaan englannin olevan riittävän hyvätasoista, hänet luokiteltiin yliopistoihmiseksi ja neuvolakäynnin aikana käytettiin englantia.

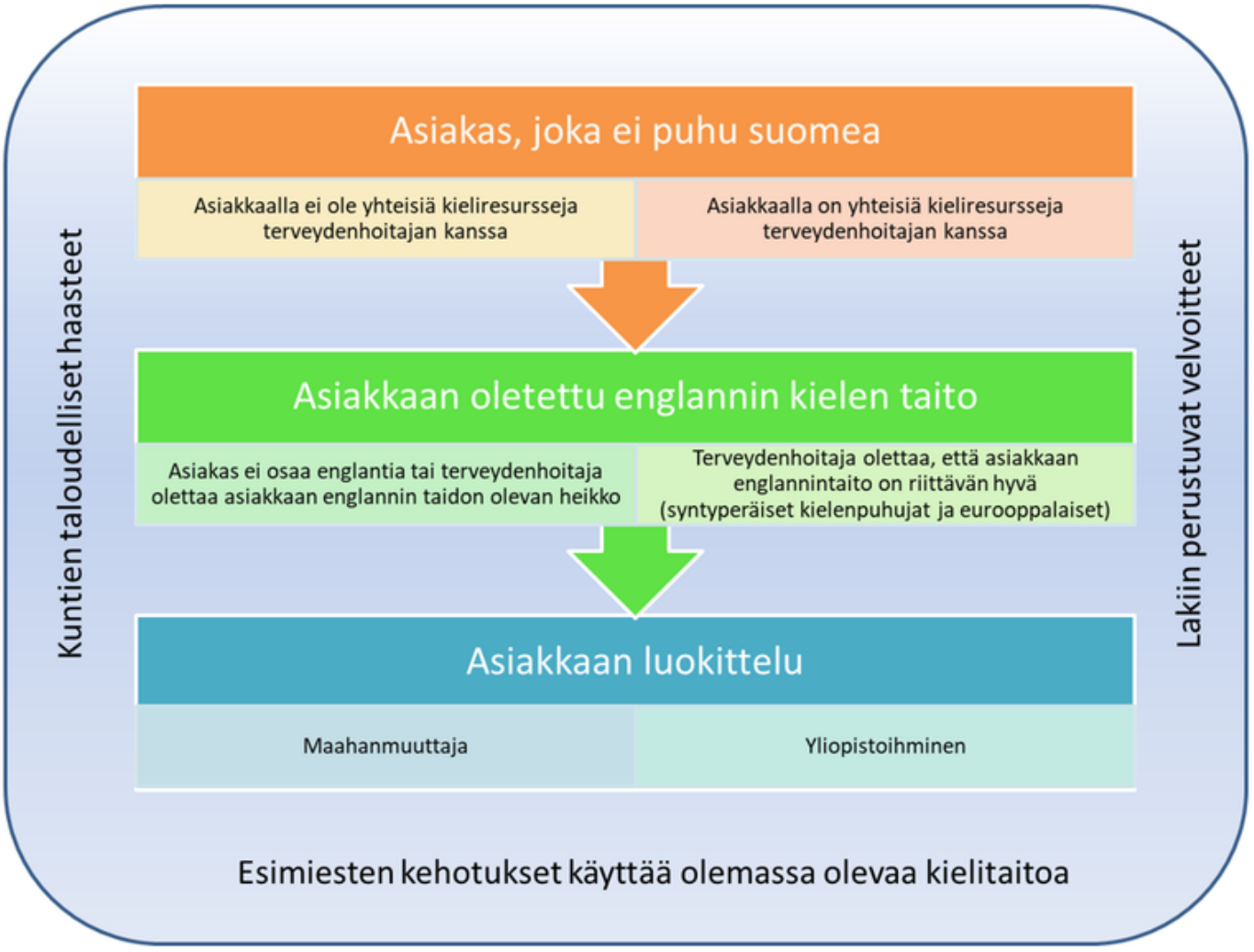

Kaavio 1. Terveydenhoitajien päätöksentekoprosessi sellaisten asiakkaiden kategorisoinnissa, jotka eivät puhu suomea.

Lyhyesti sanottuna sellaisille asiakkaille, joiden terveydenhoitajat *olettivat* puhuvan sellaista englantia, joka oli riittävän lähellä syntyperäisen kielenpuhujan mallia (Dewey 2012; Seidlhofer 2011), annettiin mahdollisuus asioida neuvolassa englannin kielellä. Sitä vastoin, mikäli terveydenhoitajat olettivat asiakkaan englannin osaamisen ”poikkeavan” riittävästi syntyperäisen englannin puhujan mallista, käytettiin yleensä tulkkeja. Syntyperäisen

kielenpuhujan mallista poikkeavan englannin käyttöä siis vierastettiin kovin, eikä erilaisia englannin puhetapoja välttämättä hyväksytty (vrt. Guido 2012: 223). Avainasemassa terveydenhoitajien tekemissä tulkinnoissa näytti siis olevan se, millaista englantia he *olettivat* asiakkaan syntyperänsä ja maahanmuuttostatuksensa perusteella puhuvan. Nämä oletukset asiakkaiden englannin osaamisen tasosta näyttivät liittyvän vahvasti asiakkaiden (oletettuun) etniseen, koulutukselliseen ja sosioekonomiseen taustaan (vrt. Huttunen 2004, Seidlhofer 2011).

Kaaviossa 1 kuvatut taustatekijät – kuntien taloudelliset haasteet, esimiesten kehotukset hyödyntää olemassa olevaa kielitaitoa sekä lakiin perustuvat velvoitteet tulkkauksen järjestämisestä (Oikeusministeriö 2003) – vaikuttivat kaikki omalta osaltaan terveydenhoitajien päätöksentekoprosessiin. Esimerkiksi asiakkaan maahanmuuttostatuksella on myös taloudellisia vaikutuksia terveydenhoitajien työhön, sillä valtio korvaa ainoastaan pakolaisstatuksella maahan tulleiden tulkkikulut kotoutumisaikana (Sisäasiainministeriö 2010). Muussa tapauksessa tulkkikulut jäävät kuntien maksettaviksi. Kuntien kiristyvässä taloustilanteessa tämä saattaa luoda terveydenhoitajille paineita ”pärjätä” ilman tulkkeja, mikäli asiointi on mahdollista hoitaa englannin kielellä, kuten osastonhoitajat myös olivat kehottaneet heitä tekemään.

Kirjoittaja Päivi Iikkanen, M.A., työskentelee soveltavan kielitieteen yliopistonopettajana Jyväskylän yliopistossa ja viimeistelee väitöskirjaansa englannin kielen roolista kotoutumisessa Suomeen.

Lähteet

Dewey, M. 2012. Towards a post-normative approach: learning the pedagogy of ELF. *Journal of English as a lingua franca* 1 (1), 141–170.

Dong, J. 2016. ’Elite Migrants’ in Urban China. Teoksessa K. Arnaut, J. Blommaert, B. Rampton & M. Spotti (toim.) *Language and superdiversity, 174–193*. New York: Routledge.

Douglas, M., Blom, V. & Hazard, K. 2000. *Puhtaus ja vaara: Ritualistisen rajanvedon analyysi*. Tampere: Vastapaino.

Duchêne, A., Moyer, M. G. & Roberts, C. 2013. *Language, migration and social inequalities: A critical sociolinguistic perspective on institutions and work*. Bristol: Multilingual Matters.

Guido, M. G. 2012. ELF authentication and accommodation strategies in crosscultural immigration encounters. *Journal of English as a Lingua Franca* 1(2), 219–240.

Holliday, A. 2009. English as a lingua franca 'non-native speakers' and cosmopolitan realities. Teoksessa F. Sharifian (toim.) *English as an international language: Perspectives and pedagogical issues*, 21–33. Bristol: Multilingual Matters.

Huttunen, L. 2002. *Kotona, maanpaossa, matkalla: Kodin merkitykset maahanmuuttajien omaelämäkerroissa.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Huttunen, L. 2004. Kasvoton ulkomaalainen ja kokonainen ihminen: marginalisoiva kategorisointi ja maahanmuuttajien vastastrategiat. Teoksessa A. Jokinen, L. Huttunen & A. Kulmala (toim.) *Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista*, 134–154. Helsinki: Gaudeamus.

Iikkanen, P. 2017. The use of language in migrant stay-at-home parents' process of integration: Experiences of inclusion and exclusion. *Apples – the journal of Applied Language Studies*, 11(3), 121–142.

Iikkanen, P. 2019. ELF and migrant categorization at family clinics in Finland. *Journal of English as a Lingua Franca* 8(1), 97–123.

Juhila, K. 2004. Leimattu identiteetti ja vastapuhe. Teoksessa A. Jokinen, L. Huttunen, & A. Kulmala (toim.) *Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista*, 20–32. Helsinki: Gaudeamus.

Leinonen, J. 2012. Money is not everything and that's the bottom line. *Social Science History*, 36(2), 243–268.

Leppänen, S. & Nikula, T. 2007. Diverse uses of English in Finnish society: Discourse-pragmatic insights into media, educational and business contexts. *Multilingua - Journal of Cross-Cultural and Interlanguage Communication*, 26(4), 333–380.

Leppänen, S., Pitkänen-Huhta, A., Nikula, T., Kytölä, S., Törmäkangas, T., Nissinen, K., Kääntä, L., Virkkula, T., Laitinen, M., Pahta, P., Koskela, H., Lähdesmäki, S. & Jousmäki, H. (toim.) 2009. *Kansallinen kyselytutkimus englannin kielestä Suomessa: Käyttö, merkitys ja asenteet*. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

Lilja, N. & Vaarala, H. 2015. "Ottakaa tämä edelleen kielikoulutuksena". Lukioon valmistavan koulutuksen ja aikuisten perusopetuksen opettajat ja opiskelijat tavoitteita erittelemässä. Teoksessa J. Kalliokoski, K. Mård-Miettinen & T. Nikula (toim.) *AFinLA-E: Soveltavan kielitieteen tutkimuksia* 8, 52–71. Noudettu osoitteesta https://journal.fi/afinla/article/view/53772

Milroy, J. 2001. Language ideologies and the consequences of standardization. *Journal of Sociolinguistics* 5, 530–555.

Oikeusministeriö 2003. *Kielilaki.* Finlex 423/2003. http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kielilaki (http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kielilaki) (Luettu 21.2.2018).

Park, J. S. & Wee, L. 2012. *Markets of English: Linguistic capital and language policy in a globalizing world*. New York: Routledge.

Sacks, H., Jefferson, G. & Schegloff, E. A. 1992. *Lectures on conversation*. Oxford: Blackwell.

Seidlhofer, B. 2011. *Understanding English as a lingua franca.* Oxford: Oxford University Press.

Seidlhofer, B. 2017. Standard English and ELF variation. Teoksessa J. Jenkins, W. Baker & M. Dewey (toim.) *The Routledge Handbook of English as a Lingua Franca,* 85–100. London: Routledge.

Schegloff, E. A. 2007. A tutorial on membership categorization. *Journal of Pragmatics* (https://www.sciencedirect.com/science/journal/03782166) 39(3 (https://www.sciencedirect.com/science/journal/03782166/39/3)), 462–482.

Seidlhofer, B. 2017. Standard English and ELF variation. Teoksessa J. Jenkins, W. Baker & M. Dewey (toim.) *The Routledge Handbook of English as a Lingua Franca,* 85–100. London: Routledge.

Sisäasiainministeriö 2010. *Laki kotoutumisen edistämisestä* (1386/2010). https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386 (https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386) (Luettu 9.5.2019)

Wrede, S. 2010. Suomalainen työelämä, globalisaatio ja vieraat työssä. Teoksessa S. Wrede & C. Nordberg (toim.) *Vieraita työssä*. *Työelämän etnistyvä eriarvoisuus.* Helsinki: Palmenia.

Artikkeliin viittaaminen

Iikkanen, P. (2019). Kuka on maahanmuuttaja? Englannin osaamisen rooli asiakkaiden kategorisoinnissa neuvolan terveydenhoitajien puheessa. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 10(5). Saatavilla: https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2019/kuka-on-maahanmuuttaja-englannin-osaamisen-rooli-asiakkaiden-kategorisoinnissa-neuvolan-terveydenhoitajien-puheessa (https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2019/kuka-on-maahanmuuttaja-englannin-osaamisen-rooli-asiakkaiden-kategorisoinnissa-neuvolan-terveydenhoitajien-puheessa)